

OBSAH

STUDIE A ČLÁNKY

BOLINA, Pavel: Jaké desátky biskup Vojtěch v privilegiu papeže Jana XV. z května roku 993 převáděl na břevnovský klášter? / What Tithes Were Involved in the Papal Privilege Dated 993 for the Břevnov Monastery?	3
HAJDINOVÁ, Eva: Péče o choromyslné duchovní v brněnském špitále milosrdných bratří na přelomu 18. a 19. století / Care of Mentally Ill Clergy in the Brno Hospital of the Brothers of Mercy at the Turn of the 18 th and 19 th Centuries	25
VELEK, Luboš: Klub českých poslanců na říšské radě v letech 1861–1863 / The Club of Czech Deputies in the Imperial Council from 1861 to 1863	55
POKLUDOVÁ, Andrea: Mateřské školy / Kindergärten v multietnickém prostředí Brna, Olomouce a Moravské Ostravy v letech 1872–1938 / Kindergartens in the Multi-Ethnic Environment of Moravian Towns from 1872 to 1938	77
DORKO, Branislav – PELC, Martin: Arizace humoru: Spolky Urschlaraffia v letech 1925–1939 / The Aryanization of Humour: The Urschlaraffia Associations, 1925–1939	105
NEMINÁŘ, Jiří: Němečtí zajatci z Hlučínska a zločinný charakter války / German Prisoners from the Hlučínsko Region and the Criminal Nature of War	135

LITERATURA

Základy

Cronica Aule regie – Die Königsaaler Chronik. Monumenta Germaniae historica, Scriptores XL. Herausgegeben von Anna PUMPROVÁ und Libor JAN, unter Mitarbeit von Robert ANTONÍN, Demeter MALAŤÁK, Libor ŠVANDA und Zdeněk ŽALUD (<i>L. Reitingner</i>)	167
Daniel BARÁNEK: Překračování hranic ghetta. Proměna židovských sídelních struktur a akulturační strategie židů (<i>V. Kessler</i>)	171
*	
Arthur BRUNHARD (ed.): Herrschaft und Repräsentation. Dynastien, Prestige und Macht in Liechtenstein, 1400–1900 (<i>B. Knozová</i>)	174
Milena LENDEROVÁ (ed.): Zvířata a jejich lidé (<i>T. Borovský</i>)	176
Ellen MEIKSINS WOOD: A Social History of Western Political Thought (<i>T. Borovský</i>)	177

Středověk a raný novověk

Pavel ŠLÉZAR: Olomoucké knížectví Přemysla Otakara I. (1201–1212) (<i>T. Somer</i>)	178
David TROJAN: Tobiáš z Benešova. Biskup – Hospodář – Politik (<i>L. Jan</i>)	180
Pierre MONNET: Karel IV. Evropský císař (<i>L. Jan</i>)	183
Leonid Vjačeslavovič VOROTYNCEV: Na hranice Velikoj stěpi. Kontaktnyje zony lesostěpnogo pogranič'ja Južnoj Rusi v XIII – pervoj polovine XV věka (<i>D. Vysloužilová</i>)	187
David RICHTER: Drobná šlechta v Čechách na přelomu pozdního středověku a raného novověku. Chrudimsko (<i>M. Juříčka</i>)	191
Věra SLOVÁKOVÁ: Dětsví a dospívání poddaných na Moravě ve druhé polovině 18. století na příkladu slavkovského panství (<i>V. Macháňová</i>)	196
*	
Daniela DVOŘÁKOVÁ – Denisa CURA DORIČOVÁ – Tomáš GÁLIS: Stopy stredoveku. Rozhovory o ľudoch temnej doby (<i>L. Machalová</i>)	200
Robert-Tarek FISCHER: Die Kreuzzüge der Deutschen. Die Stauer und der Glaubenskrieg 1124–1250 (<i>M. Netík</i>)	200

Helena KIRCHNER – Flocel SABATÉ (red.): Agricultural Landscapes of Al-Andalus, and the Aftermath of the Feudal Conquest (<i>D. Kalhous</i>)	201
Annette KEHNEL: Wir konnten auch anders. Eine Kurze Geschichte der Nachhaltigkeit (<i>M. Šenk</i>)	202
Hana STUDENIČOVÁ: Kantoři, varhaníci, trubači. Hudební kultura moravských královských měst v letech 1500–1620 (<i>H. Štěpánová Seichterová</i>)	204

Dějiny 19. a 20. století

Börries KUZMANY: Vom Umgang mit nationaler Vielfalt. Eine Geschichte der nicht-territorialen Autonomie in Europa (<i>P. Kladiwa</i>)	206
Marcela ZEMANOVÁ: „Kéž bych byl malířem.“ František Thun mezi rodinou a uměním (<i>P. Mása</i>)	212
Christopher CLARK: Revolutionary Spring. Fighting for a New World, 1848–1849 (<i>M. Řepa</i>)	216
Eduard KUBŮ – Jiří ŠOUŠA – Barbora ŠTOLLEOVÁ a kolektiv: Za německou hroudu a zrno. Agrární hnutí Němců v českých zemích období habsburské monarchie. Od hospodářských společností, odborných i politických spolků a exkluzivních politických reprezentací k agrárnímu stranictví (1848–1918) (<i>P. Kladiwa</i>)	218
Hana KRUTÍLKOVÁ: Disciplinované buřičky. Ženy v politických stranách na Moravě do roku 1914 (<i>J. Malínská</i>)	224

*

Gary B. COHEN: Vzdělání a střední třída v císařském Rakousku 1848–1918 (<i>M. Řepa</i>)	227
Dana MAREŠOVÁ: A přece mě ten krutý osud stihl... Ovdovělé pražské měšťanky ve druhé polovině 19. století v odrazu ego-dokumentů (<i>M. Sekyrková</i>)	228
Anastasiie KOPŘIVOVÁ – Lukáš BABKA: Russkaja emigracija v Prage (1918–1945). Putěvoditel. / Ruská emigrace v Praze (1918–1945). Průvodce (<i>J. Křestán</i>)	229
Fedor BLAŠČÁK – Oľga GYÁRFÁŠOVÁ – Ján HLAVINKA – Monika VRZCULOVÁ: Ľudácka Slovenská republika rokov 1939–1945 a holokaust v kolektívnej historickej pamäti slovenskej spoločnosti. Správa z komparatívneho výskumu 2023–2013 (<i>M. Babinčáková</i>)	230
Miloš HOŘEJŠ: Nacistická germanizační a osidlovací politika v Protektorátu Čechy a Morava (<i>D. Vedra</i>)	231
Martin MAREK: Práci čest. I. máje ve Zlíně/Gottwaldově (<i>D. Nečasová</i>)	232

KRONIKA

Lev a orlice v Lichtenštejnsku (<i>L. Eiermann</i>)	234
Workshop: Aristokrat – hospodář – politik: život a svět šlechty v 19. a 20. století (<i>P. Šúth</i>)	235
Historik svého i našeho času. Robert Kvaček (5. července 1932 – 27. dubna 2024) (<i>Z. Benes</i>)	236

Pavel Bolina

What Tithes Were Involved in the Papal Privilege Dated 993 for the Břevnov Monastery?

The existence of two different kinds of tithes in medieval Bohemia, the church tithe of grain and the six-denier bishop's tithe, raises questions as to whether this duality of one of the most important contributions was specific only to Bohemia, and why it came to be at all. The privilege of Pope John XV dated 993 seems to play a key role in elucidating this issue; this confirmed that Bishop Vojtěch had transferred tithes from three north Bohemian provinces to the Břevnov Monastery he had founded. The hitherto prevailing interpretation, that these were tenths of all the benefices collected and gathered together at the castles in Litoměřice, Děčín and Bílina, turns out to be unsatisfactory.

Keywords: Bohemia, Early Middle Ages, Bishopric of Prague, tithes, Břevnov Monastery

Eva Hajdinová

Care of Mentally Ill Clergy in the Brno Hospital of the Brothers of Mercy at the Turn of the 18th and 19th centuries

The study deals with those mentally ill priests who were treated at the Hospital of the Brothers of Mercy in Staré Brno between 1784 and 1820. It contextualizes the significance of the priests' asylum within the expanding network of psychiatric care in Brno and Moravia. The text describes the patients and staff and examines the diseases and standard research categories studied in the history of medicine. Despite systematic social discipline, the lower clergy resisted the remedial measures, leading to both conflicts within the monastery and attempts to escape. Clerical patients used confrontational rhetoric, insisting on their social status and appropriate care. The lower clergy of the Enlightenment often faced material insecurity, frequent changes of their place of work and therefore career frustration, whether it was caused by their own behaviour or unfavourable professional circumstances. Although it is difficult to distinguish between madness, indiscipline and frustration on the part of these actors, the behaviour of these patients provides valuable information about the social profile of the clergy during this period.

Keywords: late 18th century, social profiles and careers of clergy, insane priests, Staré Brno monastery hospital, Brothers of Mercy

Luboš Velek

The Club of Czech Deputies in the Imperial Council from 1861 to 1863

The study deals with the issue of the formation of the first parliamentary clubs in the Habsburg Monarchy, using the example of the Imperial Council of the early 1860s and the existing club of Czech deputies. The aim of the study is, in addition to the mapping of this still unprocessed aspect of political history, a typological classification of the Czech National Party, an analysis of its primary organizational structure and an evaluation of the importance of personnel ties and political authorities. The author also aims to monitor the degree of integration of the Czech parliamentary club within the House of Deputies of the Imperial Council and monitors possible alternatives to the formation of nationally defined parliamentary clubs, i.e. the existence of efforts to create transnational parliamentary factions based on a joint political programme. In addition to the contemporary press, the source base is mainly represented by the private correspondence of F. L. Rieger, ego-documents by other deputies (W. W. Tomek, J. Helcelet, A. Pražák) and police reports.

Keywords: history of parliamentarianism, Parliamentary, Clubs in the Habsburg Monarchy, Czech National Party

Andrea Pokludová

Kindergartens in the Multi-Ethnic Environment of Moravian Towns from 1872 to 1938

The study deals with the formation of a pre-school education network in ethnically mixed Moravian towns. It presents new findings on the role of kindergartens in the context of the so-called “struggle for the children”. Kindergartens in Brno, Olomouc, and Moravian Ostrava were not primarily established by municipalities and school organizations as institutions caring for the children of employed mothers, but as pre-school educational institutions that prepared children for compulsory school attendance at schools with German or Czech as their language of instruction. In an ethnically mixed environment, this role continued to be accentuated in the inter-war period, despite the fact that pre-school education was excluded in the Kindergarten Bill. The study has been prepared on the basis of the contemporary press, printed and archival sources.

Keywords: pre-school education, nationalism, municipal self-government, school associations

Branislav Dorko – Martin Pelc

The Aryanization of Humour: The Urschlaraffia Associations, 1925–1939

Urschlaraffia was the name of exclusively male associations spread during the interwar period across Czechoslovakia, Austria, Germany, Hungary, Poland, Romania, and Latvia. They were created by the secession of anti-Semitic members from the worldwide Schlaraffia associations. Both rival federations engaged in cultivating art, friendship, and humour while observing a parody pseudo-knightly ceremony. Urschlaraffia remains an almost unknown chapter for historiography or is sometimes confused with Schlaraffia itself. With this study, we want to contribute to a correction of this confusion and to outline the history of Urschlaraffia.

Keywords: Urschlaraffia, Schlaraffia, Nationalism, anti-Semitism

Jiří Neminář

German Prisoners from the Hlučínsko Region and the Criminal Nature of War

The Second World War brought with it an unprecedented level of cruelty. Its nature was exterminating and its effects were total. Research in recent decades has shown that the Wehrmacht, the German regular army, was also involved in a number of crimes. This study aims to investigate to what extent the ordinary German soldier coming from a pre-war Czech background came into contact with the criminal aspects of the war. For this it uses a unique source, the interrogation records of German prisoners drawn up for the needs of the Czechoslovak foreign army in the West. The study verifies whether the chosen type of source is suitable for the intended analysis; it therefore works with a test sample of records relating to prisoners from Hlučínsko. This will permit more detailed insight and an individual approach to each statement.

Keywords: Wehrmacht, prisoners of war, war crimes, Czechoslovak officers, Hlučínsko region

Autoři

Ing. Pavel Bolina, Ph.D.
bolinapavel@gmail.com

PhDr. Branislav Dorko, Ph.D.
Ústav historických věd Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě,
Masarykova 37, 746 01 Opava
b.dorko@zao.archives.cz

Mgr. Eva Hajdinová, Ph.D.
Ústav světových dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, nám. Jana Palacha 1/2, 116 38
Praha
eva.hajdinova@ff.cuni.cz

PhDr. Jiří Neminář
Katedra historie Filozofické fakulty Ostravské univerzity, Reální 5, 701 03 Ostrava
neminar@muzeum-hlucinska.cz

doc. Mgr. Martin Pelc, Ph.D.
Ústav historických věd Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě,
Masarykova 37, 746 01 Opava
martin.pelc@fpf.slu.cz

doc. PhDr. Andrea Pokludová, Ph.D.
Katedra historie Filozofické fakulty Ostravské univerzity, Reální 5, 701 03 Ostrava
Andrea.Pokludova@osu.cz

PhDr. Luboš Velek, Ph.D.
Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i., Gabčíkova 2362/10, 182 00 Praha
velek@mua.cas.cz